

AGENCIJA ZA SPREČAVANJE KORUPCIJE

Sektor za istraživanje i analitiku

UPOREDNI PRIKAZ NAJZNAČAJNIJIH
MEĐUNARODNIH KONVENCIJA
O BORBI PROTIV KORUPCIJE

Beograd, februar - april 2021.

Sadržaj

I	UVOD.....	3
II	KONVENCIJA UJEDINJENIH NACIJA PROTIV KORUPCIJE	4
	Poglavlje I - <i>Opšte odredbe</i>	4
	Poglavlje II - <i>Preventivne mere</i>	4
	Poglavlje III - <i>Inkriminisanje i sprovođenje zakona</i>	6
	Poglavlje IV - <i>Međunarodna saradnja</i>	9
	Poglavlje V - <i>Povraćaj dobara</i>	9
	Poglavlje VI - <i>Tehnička pomoć i razmena informacija</i>	10
	Poglavlje VII - <i>Mehanizmi primene</i>	11
	Poglavlje VIII - <i>Završne odredbe</i>	11
III	KRIVIČNOPRAVNA KONVENCIJA O KORUPCIJI.....	13
	Poglavlje I - <i>Upotreba termina</i>	13
	Poglavlje II - <i>Mere koje se preduzimaju na nacionalnom nivou</i>	13
	Poglavlje III - <i>Nadgledanje sprovođenja</i>	16
	Poglavlje IV - <i>Međunarodna saradnja</i>	16
	Poglavlje V - <i>Završne odredbe</i>	17
IIIa.	Dodatni protokol uz Krivičnopravnu konvenciju	18
	Poglavlje I - <i>Upotreba termina</i>	18
	Poglavlje II - <i>Mere koje treba da se preduzmu na nacionalnom nivou</i>	18
	Poglavlje III - <i>Praćenje sprovođenja i završne odredbe</i>	18
IV	GRAĐANSKOPRAVNA KONVENCIJA O KORUPCIJI	20
	Poglavlje I - <i>Mere koje treba da se preduzmu na nacionalnom nivou</i>	20
	Poglavlje II - <i>Međunarodna saradnja i nadzor nad sprovođenjem</i>	21
	Poglavlje III - <i>Završne odredbe</i>	21
V	ZAKLJUČNA RAZMATRANJA.....	23

I UVOD

Korupcija je pojava koja šteti vladavini prava, pravnoj sigurnosti građana i stabilnosti institucija društva, naročito kada se pojavljuje u organima javne vlasti. Ona je globalni problem koji implicira nužnost da borba svih društava protiv nje prevaziđe granice pojedinih država i da se problemu korupcije pristupi organizovano, na međunarodnom nivou.

Međunarodna saradnja u borbi protiv korupcije zasniva se na bilateralnim i multilateralnim međunarodnim konvencijama, kojima su uređena načela, pristup i oblici međunarodne saradnje u borbi protiv korupcije, te date preporuke za postupanje svake ugovornice u borbi protiv korupcije u okviru svog pravnog sistema.

Najznačajnije međunarodne konvencije za borbu protiv korupcije kojima je pristupila Republika Srbija su:

1. ***Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije***, usvojena u Njujorku 31. oktobra 2003. godine, u originalu na arapskom, engleskom, francuskom, kineskom, ruskom i španskom jeziku;

2. ***Krivičnopravna konvencija o korupciji***, usvojena 27. januara 1999. godine u Strazburu, u originalu na francuskom i engleskom jeziku; ***Dodatni protokol uz Krivičnopravnu konvenciju o korupciji***, usvojen radi dopune ove konvencije 15. maja 2003. godine u Strazburu, u originalu na engleskom i francuskom jeziku;

3. ***Građanskopravna konvencija o korupciji***, sačinjena 4. novembra 1999. godine u Strazburu, u originalu na francuskom i engleskom jeziku.

Navedene konvencije kao i ***Dodatni protokol*** od velikog su značaja za rad Agencije za sprečavanje korupcije, kao posebnog tela (samostalni i nezavisni organ) Republike Srbije za borbu protiv korupcije, ustanovljenog Zakonom o sprečavanju korupcije, a u smislu samih konvencija.

II KONVENCIJA UJEDINJENIH NACIJA PROTIV KORUPCIJE

Državna zajednica Srbije i Crne Gore (čiji je Republika Srbija sukcesor) ratifikovala je *Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv korupcije* (UNCAC) 2005. godine, donošenjem Zakona o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije, koji je objavljen u „Službenom listu SCG - Međunarodni ugovori”, br. 12/2005.

UNCAC je strukturalno sačinjena od preambule i ukupno 71 člana, koji su razvrstani u osam poglavlja.

U preambuli UNCAC naznačeno je, pored ostalog, da su države ugovornice ove konvencije usvojile UNCAC usled zabrinutosti zbog ozbiljnosti problema i pretnji koje korupcija predstavlja za stabilnost i bezbednost društava, podrivajući institucije i vrednosti demokratije, etičke vrednosti i pravdu, te ugrožavajući održiv razvoj i vladavinu prava, sa namerom da uspostave sveobuhvatni i multidisciplinarni pristup za efikasno sprečavanje i borbu protiv korupcije, s obzirom na to da je sprečavanje i iskorenjivanje korupcije odgovornost svih država, te da one moraju međusobno saradivati, uz podršku i angažovanje pojedinaca i grupa izvan javnog sektora, kao što su civilno društvo, nevladine organizacije i organizacije lokalnih zajednica, kako bi napori u ovoj oblasti bili uspešni.

Poglavlje I - Opšte odredbe

Prvo poglavlje sadrži ukupno četiri člana i to:

Član 1 - *Izjava o ciljevima* – predviđa da Konvencija ima za cilj (a) da se unaprede i ojačaju mere za efikasnije i uspešnije sprečavanje i borbu protiv korupcije; (b) da se unapredi, olakša i podrži međunarodna saradnja i tehnička pomoć u sprečavanju i borbi protiv korupcije, uključujući povraćaj sredstava; (v) da se unapredi integritet, odgovornost i pravilno upravljanje javnim poslovima i javnom imovinom.

Član 2 - *Upotreba izraza* – u kom članu su definisani izrazi „javni funkcioner”, „strani javni funkcioner”, „funkcioner javne međunarodne organizacije”, „imovina”, „sredstva stečena izvršenjem krivičnog dela”, „zamrzavanje” ili „zaplena”, „konfiskacija”, „predmetno krivično delo” i „kontrolisana isporuka”.

Član 3 - *Delokrug primene* – kojim je određeno da se UNCAC primenjuje u cilju sprečavanja, istrage i krivičnog gonjenja korupcije, te zamrzavanja, zaplene, konfiskacije i povraćaja sredstava stečenih izvršenjem krivičnih dela predviđenih tom konvencijom, te da za primenu UNCAC nije neophodno, osim ako u ovoj konvenciji nije drugačije navedeno, da krivična dela predviđena u njoj imaju za posledicu štetu ili da naškode državnoj imovini.

Član 4 - *Zaštita suvereniteta* – veoma je značajno da je UNCAC-om utvrđeno da države ugovornice izvršavaju obaveze iz ove konvencije na način koji je u skladu s načelima suverene jednakosti i teritorijalnog integriteta država, te nemešanja u unutrašnje stvari drugih država, kao i da nijedna odredba u ovoj konvenciji ne daje pravo državi ugovornici da na teritoriji druge države vrši nadležnost i funkcije koje isključivo pripadaju organima te druge države prema njenom zakonodavstvu).

Poglavlje II - Preventivne mere

Ovo poglavlje sastoji se od ukupno 10 članova i to:

Član 5 - *Politika i praksa sprečavanja korupcije* – koji predviđa da je svaka potpisnica dužna da razvija i primenjuje ili održava delotvornu, koordiniranu politiku sprečavanja korupcije kojom se unapređuje učešće društva i odražavaju načela vladavine prava, dobrog upravljanja javnim poslovima i javnom imovinom, integritet, transparentnost i odgovornost, da ustanovi i unapredi efikasnu praksu usmerenu na sprečavanje korupcije, kao i da će države ugovornice sarađivati na unapređenju i razvijanju ovih mera.

Član 6 - *Telo ili tela za sprečavanje korupcije* – ovim članom ugovornice su se obavezale na formiranje posebnih tela za borbu protiv korupcije, kojima će obezbediti potpunu nezavisnost i pružiti sve uslove za nesmetan rad.

Član 7 - *Javni sektor* – obavezuje ugovornice na jačanje infrastrukture javnog sektora zapošljavanjem kompetentnih kadrova i donošenjem odgovarajućih procedura, te ustanovljenje, održanje i jačanje sistema kojima se povećava transparentnost i sprečava sukob interesa.

Član 8 - *Kodeksi ponašanja javnih funkcionera* – ovim članom ugovornice su se obavezale na unapređivanje, između ostalog, integriteta, poštenja i odgovornosti javnih funkcionera, u skladu sa osnovnim načelima svog pravnog sistema, te na primenu kodeksa ili standarda ponašanja za korektno, časno i pravilno obavljanje javnih funkcija.

Član 9 - *Javne nabavke i upravljanje javnim finansijama* – ovim članom ugovornice su se obavezale na uređenje postupaka javnih nabavki kod budžetskih korisnika, radi sprečavanja korupcije u tim postupcima i povećanja transparentnosti i odgovornosti u upravljanju javnim finansijama.

Član 10 - *Podnošenje javnih izveštaja* – ugovornice su se obavezale na preduzimanje, gde je potrebno, onih mera koje su u skladu sa osnovnim načelima domaćeg zakonodavstva i koje mogu biti potrebne radi povećanja transparentnosti rada državne uprave, uključujući njenu organizaciju, funkcionisanje i postupke odlučivanja, što obuhvata stvaranje procedura za davanje informacija o radu organa javne vlasti, pojednostavljenje postupka rešavanja zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja i postupka objavljivanja informacija o radu organa javne vlasti.

Član 11 - *Mere koje se odnose na sudstvo i tužilaštvo* – nalaže ugovornicama, imajući u vidu nezavisnost sudstva i njegovu ključnu ulogu u borbi protiv korupcije, da preduzmu, u skladu sa osnovnim načelima svog pravnog sistema i bez uticaja po nezavisnost sudstva, mere za jačanje integriteta i sprečavanja mogućnosti za korupciju u sudstvu. Mere mogu obuhvatiti pravila ponašanja nosioca pravosudnih funkcija, i funkcija tužilaca u onim državama ugovornicama u kojima tužilaštvo ne predstavlja deo sudstva, već uživa samostalnost sličnu nezavisnosti sudstva.

Član 12 - *Privatni sektor* – ugovornice su se obavezale na to da će svaka država ugovornica preduzeti mere, u skladu sa osnovnim načelima domaćeg zakonodavstva, za sprečavanje korupcije u privatnom sektoru, poboljšanje knjigovodstvenih i revizorskih standarda u privatnom sektoru i, gde je potrebno, predvideće efikasne, srazmerne i odvrćajuće građansko-pravne, upravne i krivične kazne za nepoštovanje takvih mera.

Član 13 - *Učešće društva* – svaka država ugovornica obavezala se na preduzimanje odgovarajućih mera, u granicama svojih mogućnosti i u skladu sa osnovnim načelima domaćeg zakonodavstva, za podsticanje aktivnog učešća pojedinaca i grupa izvan javnog sektora, kao što su građansko društvo, nevladine organizacije i organizacije lokalnih zajednica, u sprečavanju i borbi protiv korupcije, te u podizanju svesti javnosti o postojanju, uzrocima i ozbiljnosti korupcije i pretnje koju ona predstavlja, kao i na preduzimanje odgovarajućih mera za obezbeđenje radi upoznavanja javnosti sa nadležnim telima za borbu protiv korupcije koja su navedena u ovoj konvenciji. U isto

vreme značajno je omogućiti pristup tim telima u cilju prijavljivanja, uključujući i anonimne prijave, bilo kojih slučajeva za koje se može smatrati da predstavljaju krivično delo utvrđeno u skladu sa ovom konvencijom.

Član 14 - *Mere za sprečavanje pranja novca* – ovim članom definisana je obaveza svake potpisnice na donošenje unutrašnjih mera za sprečavanje pranja novca i razvijanje i unapređivanje globalne, regionalne, subregionalne i bilateralne saradnje između sudskih i organa za primenu zakona i finansijskih regulatornih organa u cilju borbe protiv pranja novca.

Poglavlje III - Inkriminisanje i sprovođenje zakona

Poglavlje se sastoji od ukupno 28 članova, razrađuje pojedine krivičnopravne i antikorupcione pojmove i institute:

Član 15 - *Podmićivanje domaćih javnih funkcionera* – uređuje obavezu ugovornica da usvoje zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne kako bi se utvrdila kao krivična dela, kada se počine namerno: obećanje, ponuda ili davanje javnom funkcioneru, posredno ili neposredno, neopravdane koristi, njemu lično ili nekom drugom licu ili entitetu, da taj funkcioner učini ili se uzdrži od činjenja neke radnje u vršenju službenih dužnosti, kao i traženje ili prihvatanje neopravdane koristi od strane javnog funkcionera, posredno ili neposredno, od njega lično ili od strane nekog drugog lica ili entiteta, da taj funkcioner učini ili se uzdrži od činjenja neke radnje u vršenju službenih dužnosti.

Član 16 - *Podmićivanje stranih javnih funkcionera i funkcionera javnih međunarodnih organizacija* – predviđa iste obaveze ugovornica pri podmićivanju stranih javnih funkcionera i funkcionera javnih međunarodnih organizacija.

Član 17 - *Pronevera, zloupotreba ili drugo nelegitimno korišćenje imovine od strane javnog funkcionera* – Saglasno ovom članu svaka država ugovornica se obavezala da usvoji zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila kao krivična dela, kada se počine namerno, proneveru, zloupotrebu ili drugo nelegitimno korišćenje od strane javnog funkcionera radi sopstvene koristi ili u korist nekog drugog lica ili entiteta bilo koje imovine, javnih ili privatnih sredstava ili hartija od vrednosti ili bilo koje druge vredne stvari poverene tom javnom funkcioneru na osnovu njegovog položaja.

Član 18 - *Zloupotreba uticaja* – ovim članom utvrđena je obaveza država ugovornica da usvoje zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne kako bi kao krivična dela bila utvrđena, kada se počine namerno, svako obećanje, ponuda ili davanje javnom funkcioneru ili nekom drugom licu, posredno ili neposredno, neopravdane koristi kako bi taj javni funkcioner ili to lice zloupotrebili svoj stvarni ili pretpostavljeni uticaj da bi se od nekog organa uprave ili javnog organa države ugovornice dobila neopravdana korist za prvobitnog podstrekača tog dela ili za neko drugo lice, kao i svako traženje ili prihvatanje od strane javnog funkcionera ili nekog drugog lica, posredno ili neposredno, neopravdane koristi za njega lično ili za neko drugo lice kako bi taj javni funkcioner ili to lice zloupotrebili svoj stvarni ili pretpostavljeni uticaj da bi se od nekog organa uprave ili javnog organa države ugovornice dobila neopravdana korist.

Član 19 - *Zloupotrebu funkcija* – ovaj član definisao je obavezu svake ugovornice da razmotre mogućnost usvajanja zakonskih i drugih mera koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila kao krivično delo, kada se počini namerno, činjenje ili nečinjenje nekog dela suprotno zakonu od strane javnog funkcionera u obavljanju njegovih funkcija u cilju pribavljanja neopravdane koristi za njega lično ili za neko drugo lice ili entitet.

Član 20 - *Nezakonito bogaćenje* – ovim članom utvrđena je obaveza svake ugovornice da razmotri mogućnost usvajanja zakonskih i drugih mera koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila kao krivično delo, kada se počini namerno, znatno uvećanje imovine javnog funkcionera koje on ne može razumno objasniti s obzirom na njegova zakonita primanja.

Član 21 i član 22 - *podmićivanja, odnosno pronevere imovine u privatnom sektoru* – ovim članovima Konvencije uređene su obaveze ugovornica kod podmićivanja, odnosno pronevere imovine u privatnom sektoru.

Član 23 - *pranje sredstava stečenih izvršenjem krivičnog dela* – ovim članom utvrđene su obaveze ugovornica kod pranja sredstava stečenih izvršenjem krivičnog dela.

Član 24. - *Prikrivanje* – utvrđuje obavezu svake ugovornice da razmotri mogućnost usvajanja zakonskih i drugih mera koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila kao krivično delo, kada se počini namerno nakon izvršenja bilo kog krivičnog dela utvrđenog u skladu sa ovom Konvencijom, a bez učešća u izvršenju tog dela, prikrivanje ili produženo zadržavanje imovine koja je rezultat izvršenja nekog krivičnog dela utvrđenog u skladu sa ovom konvencijom.

Član 25 - *Ometanje pravde* – saglasno ovom članu ugovornice su dužne da usvoje zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne kako bi kao krivično delo bilo propisano ometanje pravde.

Član 26 - *Mere odgovornosti pravnih lica* – aktivnosti ugovornica radi obezbeđenja mera odgovornosti pravnih lica preporučene su članom 26. UNCAC.

Član 27 - *Učešće i pokušaj izvršenja krivičnog dela vezanih za korupciju* – ovaj član odnosi se na učešće i pokušaj izvršenja krivičnog dela vezanih za korupciju,

Član 28 - *Znanje, namera ili svrha kao elementi krivičnog dela* – ovim članom uređeno da se znanje, namera ili svrha kao elementi krivičnog dela predviđenog ovom konvencijom mogu zaključiti na osnovu objektivnih činjeničnih okolnosti.

Članu 29 - *Nezastarevanje* – prema ovom članu svaka država ugovornica utvrdiće, prema potrebi, svojim domaćim zakonodavstvom dug period nezastarevanja u kome će se moći pokretati postupci za bilo koje krivično delo predviđeno ovom konvencijom i utvrditi duži period nezastarevanja ili predvideti privremeno stavljanje van snage nezastarevanja ako je navodni počinitelj krivičnog dela izbegao izvođenje pred lice pravde.

Član 30 - *Krivično gonjenje, suđenje i sankcije* – ovaj član UNCAC odnosi se na obaveze ugovornica u vezi sa krivičnim gonjenjem, suđenjem i sankcijama. Ovde je posebno značajna odredba koja se odnosi na postupanje prema javnim funkcionerima koji su zaštićeni imunitetom. U tom smislu svaka država ugovornica će preduzeti mere koje mogu biti potrebne kako bi uspostavila ili održavala, u skladu sa svojim pravnim sistemom i ustavnim načelima, odgovarajuću ravnotežu između bilo kojih imuniteta ili privilegija u odnosu na nadležnost koje se priznaju njenim javnim funkcionerima u vršenju funkcija i mogućnost, kada je potrebno, efikasne istrage, krivičnog gonjenja i suđenja za krivična dela predviđena ovom konvencijom. Značajna je odredba ovog člana koja uređuje obavezu države ugovornice da gde je to opravdano s obzirom na težinu krivičnog dela, u meri koja je u skladu sa osnovnim načelima njenog pravnog sistema, razmotri mogućnost utvrđivanja postupaka za diskvalifikovanje, sudskom odlukom ili nekim drugim odgovarajućim sredstvom, na period određen njenim domaćim zakonodavstvom, lica osuđenih za krivična dela predviđena ovom konvencijom sa: (a) javne funkcije i (b) funkcije u preduzeću koje je delom ili u celosti u vlasništvu države.

Član 31 - *Zamrzavanje, zaplena i konfiskacija* – ovim članom države ugovornice su obavezane da u najvećoj mogućoj meri u okviru svog pravnog sistema, preduzimaju mere koje mogu biti potrebne kako bi se omogućila konfiskacija: (a) sredstava stečenih vršenjem krivičnih dela predviđenih ovom konvencijom ili imovine čija vrednost odgovara vrednosti tih sredstava; (b) imovine, opreme ili drugih sredstava koja se koriste ili su namenjena za korišćenje u krivičnim delima predviđenim ovom konvencijom, kao i mere za otkrivanje, identifikaciju, traganje i zaplenu takvih sredstava.

Član 32 - *Zaštita svedoka, veštaka i oštećenih* – ovaj član predviđa da će svaka država ugovornica preduzeti odgovarajuće mere u skladu sa svojim pravnim sistemom i u granicama svojih mogućnosti kako bi pružila efikasnu zaštitu od potencijalne odmazde ili zastrašivanja svedoka i veštaka koji svedoče u vezi s krivičnim delima predviđenim ovom konvencijom i, gde je potrebno, njihovih rođaka i drugih bliskih lica, uz napomenu da se odredbe ovog člana primenjuju i na žrtve ukoliko su one svedoci.

Član 33 - *Zaštita lica koja podnose prijave* – prema ovom članu Konvencije države ugovornice obavezane da razmotre mogućnost da u svom domaćem pravnom sistemu predvide odgovarajuće mere pružanja zaštite od bilo kog neopravdanog postupanja prema bilo kom licu koje nadležnim organima prijavi u dobroj nameri i na razumnoj osnovi bilo koje činjenice koje se odnose na krivična dela predviđena ovom konvencijom.

Član 34 - *Posledice dela korupcije* – ovaj član definiše obavezu svake države ugovornice, uz dužno poštovanje prava trećih strana stečenih u dobroj nameri, da preduzme mere, u skladu s osnovnim načelima svog zakonodavstva, u odnosu na posledice korupcije. S tim u vezi, države ugovornice mogu smatrati korupciju relevantnim činiocem u zakonskom postupku za poništenje ili otkaz ugovora, oduzimanje koncesije ili drugog sličnog instrumenta ili za preduzimanje nekog drugog pravnog leka.

Član 35 - *Naknada štete* – ovim članom uređena obaveza ugovornica da preduzme mere koje mogu biti potrebne, u skladu s načelima svog domaćeg zakonodavstva, kako bi obezbedila da entiteti ili lica koji su pretrpeli štetu kao rezultat dela korupcije imaju pravo da pokrenu sudski postupak protiv onih koji su odgovorni za tu štetu kako bi dobili nadoknadu.

Član 36 - *Specijalizovani organi* – koji je posebno značajan sa stanovišta antikorupcijskih organa, jer su se na osnovu njega države članice obavezale da, u skladu sa osnovnim načelima svog pravnog sistema, obezbede uspostavljanje jednog ili više tela ili lica specijalizovanih za borbu protiv korupcije putem sprovođenja zakona. Tom telu ili telima ili licima daće se potrebna nezavisnost, u skladu sa osnovnim načelima pravnog sistema odnosno države ugovornice, kako bi mogla da vrše svoje nadležnosti uspešno i bez ikakvog neprimerenog uticaja. Ta lica ili osoblje tog tela ili više tela treba da budu odgovarajuće obučeni i da raspolažu odgovarajućim sredstvima za vršenje svojih zadataka.

Član 37, član 38 i član 39 - *saradnja sa organima za primenu zakona, saradnja između nacionalnih organa i saradnja nacionalnih organa sa privatnim sektorom* – ovim članovima Konvencije uređena nastojanja ugovornica u vezi sa: saradnjom sa organima za primenu zakona, saradnjom između nacionalnih organa i saradnjom nacionalnih organa sa privatnim sektorom.

Član 40 - *Bankarska tajna* – veoma značajan je član 40, kojim je određeno da je svaka država ugovornica dužna da, u slučaju vođenja istrage o krivičnim delima predviđenih ovom konvencijom u svojoj zemlji, obezbedi u okviru svog unutrašnjeg pravnog sistema odgovarajuće mehanizme za prevazilaženje prepreka koje bi se mogle pojaviti zbog primene propisa o bankarskoj tajni.

Član 41 – *Podaci o prethodnom kažnjavanju* – ovim članom preporučuje se državama ugovornicama da mogu usvojiti zakonske ili druge mere koje mogu biti potrebne kako bi se uzela u obzir, pod uslovima i u svrhe koje smatra odgovarajućim, bilo koja ranija presuda protiv navodnog počinioca doneta u nekoj drugoj državi, u cilju korišćenja te informacije u krivičnom postupku koji se odnosi na krivično delo predviđeno ovom konvencijom.

Član 42 - *Nadležnosti ugovornica* – udredbe ovog člana UNCAC odnose se na zasnivanje nadležnosti ugovornica nad počiniocima krivičnih dela.

Poglavlje IV - Međunarodna saradnja

Sa svojih sedam opširnih članova (čl. 43 - 50) u celini je posvećeno pitanjima saradnje država ugovornica u sprečavanju korupcijskih krivičnih dela i obuhvata preporuku ugovornicama da razmotre mogućnost međusobne pomoći u istrazi i postupku u građanskim i upravnim stvarima koje se odnose na korupciju, razrađuje procedure vezane za izručenje počinitelja krivičnih dela korupcije, preporučuje državama da razmotre mogućnost zaključenja bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili aranžmana o prebacivanju na svoju teritoriju lica osuđenih na kaznu zatvora ili druge oblike lišenja slobode zbog krivičnih dela predviđenih ovom konvencijom, kako bi tamo mogla dovršiti izdržavanje kazne, predviđa da će države ugovornice pružati jedna drugoj najširu moguću pravnu pomoć u istrazi, krivičnom gonjenju i sudskim postupcima u vezi sa krivičnim delima predviđenim ovom konvencijom, da svaka država ugovornica određuje centralni organ nadležan za međunarodnu pravnu pomoć, kao i da će ugovornice međusobno tesno sarađivati radi poboljšanja efikasnosti primene zakona u cilju borbe protiv krivičnih dela na koje se konvencija odnosi. Na kraju, konvencija daje preporuke u vezi sa prenošenjem krivičnog postupka, zajedničkim istragama i posebnim tehnikama istrage.

Poglavlje V - Povraćaj dobara

Član 51 - *Opšta odredba* – ovim članom predviđeno je da je vraćanje dobara u skladu sa ovim poglavljem osnovno načelo ove Konvencije, kao i da će države ugovornice u tom pogledu međusobno sarađivati i pružati pomoć jedna drugoj u najvećoj mogućoj meri.

Član 52 - *Sprečavanja i otkrivanje transfera sredstava stečenih od kriminala* – ovaj član UNCAC tiče se sprečavanja i otkrivanja transfera sredstava stečenih od kriminala i daje preporuke za međusobnu saradnju ugovornica u sprečavanju i otkrivanju transfera takvih sredstava.

Član 53 - *Mere za neposredan povraćaj imovine* – ovim članom utvrđene dužnosti ugovornica u pogledu mera za neposredan povraćaj imovine.

Član 54 - *Mehanizmi za povraćaj imovine putem međunarodne saradnje u vezi s konfiskacijom* – ovaj član tiče se mehanizama za povraćaj imovine putem međunarodne saradnje u vezi s konfiskacijom i sadrži preporuke ugovornicama za uspostavljanje nesmetane i efikasne saradnje u postupcima povraćaja konfiskovane imovine i sredstava.

Član 55 - *Mehanizmi međunarodne saradnje ugovornica u cilju sprovođenja konfiskacije* – ovaj član uređuje mehanizme međunarodne saradnje ugovornica u cilju sprovođenja konfiskacije imovine i sredstava nastalih izvršenjem krivičnih dela korupcije i procedure postupanja po zahtevima drugih država ugovornica.

Član 56 - *Posebne saradnje ugovornica* – ovim članom opservirane su mogućnosti posebne saradnje ugovornica, uz dužnost ugovornica da nastoje da preduzmu mere koje će im omogućiti da, bez štete po vlastitu istragu, krivično gonjenje ili sudski postupak, dostave nekoj drugoj državi ugovornici bez njenog prethodnog zahteva podatke o sredstvima koja potiču od krivičnih dela utvrđenih u skladu sa ovom konvencijom.

Član 57 - *Povraćaj i raspolaganje dobrima* – ovaj član odnosi se na povraćaj i raspolaganje dobrima, a među odredbama ovog člana posegno je značajna odredba o tome da je svaka država ugovornica dužna da usvoji takve zakonske i druge mere, u skladu sa osnovnim načelima domaćeg zakonodavstva, koje mogu biti potrebne da se njenim nadležnim organima omogući da vrate konfiskovanu imovinu, kada postupaju po zahtevu neke druge države ugovornice, u skladu sa ovom konvencijom, uzimajući u obzir prava bona fide trećih strana.

Član 58 - *Finansijska obaveštajna jedinica* – ovaj član je veoma značajan i njim se određuje da države ugovornice sarađuju jedna s drugom u cilju sprečavanja i borbe protiv transfera sredstava koja potiču od krivičnih dela predviđenih ovom konvencijom, kao i u cilju unapređenja puteva i načina za povraćaj takvih sredstava i razmotriti u tom smislu mogućnost uspostavljanja finansijske obaveštajne jedinice koja bi bila odgovorna za prijem, analizu i dostavljanje izveštaja o sumnjivim finansijskim transakcijama nadležnim organima.

Član 59 - *Bilateralni i multilateralni sporazumi i aranžmani* – ovaj član upućuje države ugovornice da razmotre mogućnost zaključenja bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili aranžmana u cilju unapređenja efikasnosti međunarodne saradnje koja će se uspostaviti shodno ovom poglavlju Konvencije.

Poglavlje VI - Tehnička pomoć i razmena informacija

Član 60 - *Obuka i tehnička pomoć* – ovaj član propisuje da su se ugovornice obavezale da će u meri u kojoj je to potrebno, pokretati, razrađivati ili poboljšavati posebne programe obuke za svoje osoblje odgovorno za sprečavanje i borbu protiv korupcije i sprovesti korake od značaja za izgradnju kapaciteta za razvoj i planiranje strateške politike za borbu protiv korupcije. Takođe, države ugovornice su se obavezale da, u skladu sa svojim kapacitetom, razmatraju mogućnost da jedna drugoj pruže tehničku pomoć u najvećoj mogućoj meri, posebno u korist zemalja u razvoju, u okviru svojih odgovarajućih planova i programa za borbu protiv korupcije, uključujući materijalnu podršku i navedenu obuku, kao i obuku i pomoć i međusobnu razmenu odgovarajućeg iskustva i specijalističkih znanja, što olakšava međunarodnu saradnju država ugovornica na planu izručenja i međusobne pravne pomoći. Osim toga, ugovornice su se saglasile o tome da razmotre mogućnost uspostavljanja mehanizama na dobrovoljnoj osnovi u cilju davanja finansijskog doprinosa naporima zemalja u razvoju i zemalja čije su privrede u tranziciji da primene ovu konvenciju putem programa i projekata tehničke pomoći, te mogućnost davanja dobrovoljnih doprinosa Uredu Ujedinjenih nacija za borbu protiv droga i kriminala u svrhu podsticanja, preko tog ureda, programa i projekata u zemljama u razvoju u cilju primene ove konvencije.

Član 61 - *Prikupljanje, razmena i analiza podataka o korupciji* – ovaj član uređuje značajnu oblast saradnje ugovornica i predlaže da ugovornice razmotre mogućnost analiziranja tendencija u vezi s korupcijom na svojoj teritoriji, kao i okolnosti u kojima se vrše krivična dela korupcije; mogućnost zajedničke razrade i korišćenja, kao i putem međunarodnih i regionalnih organizacija, statističkih podataka i analitičke ekspertize vezane za korupciju i informacija u cilju razrade, koliko je to moguće, zajedničkih definicija, standarda i metodologija, kao i informacija o najboljim praksama za sprečavanje i borbu protiv korupcije; mogućnost praćenja svoje politike i tekućih mera za borbu protiv korupcije i donošenja ocena o njihovoj delotvornosti i efikasnosti.

Član 62 - *Preporučene mere* – ovim članom UNCAC preporučene su mere za primenu Konvencije putem ekonomskog razvoja i tehničke pomoći naročito državama članicama koje pripadaju kategoriji zemalja u razvoju.

Poglavlje VII - *Mehanizmi primene*

Član 63 - *Uspostavljanje, sazivanje, nadležnosti i obaveze ugovornica* – član UNCAC kojim su uređeni uspostavljanje, sazivanje (Konferenciju saziva generalni sekretar UN) i nadležnosti Konferencije država ugovornica Konvencije, kao i obaveze ugovornica prema Konferenciji.

Član 64 - *Usluge sekretarijata* – ovim članom Konvencije uređeno da Generalni sekretar UN obezbeđuje Konferenciji država ugovornica ove konvencije potrebne usluge sekretarijata.

Poglavlje VIII - *Završne odredbe*

Član 65 - *Primena Konvencije* – ovim članom predviđeno je da svaka država ugovornica preduzhima neophodne mere kako bi obezbedila ispunjavanje obaveza iz ove konvencije, ostavljajući svakoj od njih mogućnost da u svojoj borbi protiv korupcije preduzme striktnije mere od mera ugovorenih Konvencijom.

Član 66 - *Rešavanje eventualnih sporova* – ovim članom Konvencije uređeno je rešavanje eventualnih sporova između ugovornica koji se odnose na tumačenje i primenu ove konvencije, uz preporuku da se takvi sporovi rešavaju pregovorima. Ako pregovori ne daju rezultat u razumnom roku, ugovornice se upućuju na arbitražu, međutim ugovornice prilikom potpisivanja Konvencije mogu da iskažu rezervu u odnosu na arbitražu, koju rezervu je moguće i povući, obaveštavanjem generalnog sekretara UN.

Član 67 - *Potpisivanje, ratifikaciju, prihvatanje, odobrenje i pristupanje Konvenciji* – ovaj član Konvencije uređuje potpisivanje, ratifikaciju, prihvatanje, odobrenje i način pristupanja Konvenciji. Ona je otvorena za potpisivanje svim državama i regionalnim organizacijama za ekonomsku integraciju, pod uslovom da je bar jedna država članica takve organizacije potpisala ovu konvenciju.

Član 68 - *Stupanje na snagu* – ova konvencija stupa na snagu devedesetog dana nakon datuma deponovanja tridesetog instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju. Za svrhe ove tačke eventualni instrument koji deponuje regionalna organizacija za ekonomsku integraciju ne smatra se kao dodatni instrument uz one koje su deponovale države članice te organizacije.

Član 69 - *Izмене i dopune Konvencije* – ovim članom propisan je način izmene i dopune, uz opciju da po isteku pet godina od stupanja na snagu ove konvencije, država ugovornica može predložiti izmenu ili dopunu Konvencije i dostaviti je generalnom sekretaru UN, koji nakon toga obaveštava države ugovornice i Konferenciju država ugovornica o predloženoj izmeni i dopuni u cilju razmatranja i donošenja odluke o predlogu. Konferencija država ugovornica će uložiti sve napore za postizanje konsenzusa o svakoj izmeni i dopuni. Ukoliko svi naponi za postizanje konsenzusa budu iscrpeni, a ne postigne se dogovor, za usvajanje takve izmene i dopune biće potrebna, u krajnjem slučaju, dvotrećinska većina glasova država ugovornica koje prisustvuju sastanku i koje glasaju.

Član 70 - *Postupak otkazivanja* – država ugovornica može otkazati ovu konvenciju pismenim obaveštenjem generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Otkazivanje stupa na snagu nakon godinu dana, računajući od datuma kada generalni sekretar primi obaveštenje, dok regionalna organizacija

za ekonomsku integraciju prestaje da bude članica ove konvencije kada je sve njene države članice otkazu.

Član 71 - *Depozitar i jezici* – ovim članom utvrđeni su depozitar (generalni sekretar) i jezici Konvencije.

III KRIVIČNOPRAVNA KONVENCIJA O KORUPCIJI

Krivičnopravnu konvenciju o korupciji usvojile su države članice Saveta Evrope i druge države potpisnice, 27. januara 1999. godine u Strazburu, u originalu na francuskom i engleskom jeziku. Konvencija je usvojena na osnovu Rezolucije (97) 24 o 20 rukovodećih principa za borbu protiv korupcije, koju je 6. novembra 1997. usvojio Komitet ministara Saveta Evrope na 101. sednici, a kojom je naglašena potreba brzog okončanja razrade međunarodnih pravnih instrumenata prema Programu akcije protiv korupcije; kao i Rezolucije (98) 7, kojom se odobrava delimičan i prošireni sporazum o osnivanju „Grupe država protiv korupcije – GRECO”, čiji je cilj unapređivanje sposobnosti njenih članica za borbu protiv korupcije u skladu sa poštovanjem njihovih obaveza u ovoj oblasti, a koju je usvojio Komitet ministara, na 102. sednici od 4. maja 1998. godine. Krivičnopravnu konvenciju ratifikovala je Savezna Republika Jugoslavija 2002. godine i objavila u „Sl. list SRJ - Međunarodni ugovori”, br. 2/2002 i „Sl. list SCG - Međunarodni ugovori”, br. 18/2005.

Prema Preambuli, ova konvencija je usvojena zbog neophodnosti da se, kao prioritet, stvori zajednička kriminološka politika u cilju zaštite društva od korupcije, uključujući usvajanje odgovarajućih zakonodavnih i preventivnih mera, s obzirom na to da korupcija predstavlja pretnju vladavini prava, demokratiji i ljudskim pravima, podrija dobru vladavinu, pravičnost i socijalnu pravdu, uništava konkurenciju, ometa ekonomski razvoj i ugrožava stabilnost demokratskih institucija i moralne osnove društva, budući da je za efikasnu borbu protiv korupcije neophodna obimnija, brža i dobro organizovana međunarodna saradnja u krivičnim pitanjima.

Strukturalno Krivičnopravna konvencija o korupciji sastavljena je od Preambule i 42 člana, raspoređenih u pet poglavlja.

Poglavlje I - *Upotreba termina*

Član 1 - *Najznačajniji termini* – ovim članom precizirani su najznačajniji termini. Termin „državni službenik” će se tumačiti u skladu sa definicijom „službenika”, „državnog funkcionera”, „gradonačelnika”, „ministra” ili „sudije” u nacionalnom pravu države u kojoj to lice obavlja funkciju i kako se primenjuju u njenom krivičnom zakonu, pri čemu termin „sudija” obuhvata tužioce u nosioce prvosudnih funkcija. Naglašeno je i da, kada je u postupak uključen državni službenik druge države, država u kojoj se vodi postupak može da primeni definiciju državnog službenika samo u onoj meri u kojoj je ta definicija kompatibilna sa njenim nacionalnim zakonodavstvom. Termin „pravno lice” označava bilo koji entitet koji ima takav status prema merodavnom nacionalnom pravu, osim država ili drugih javnih organa koji vrše državnu vlast i javnih međunarodnih organizacija.

Poglavlje II - *Mere koje se preduzimaju na nacionalnom nivou*

Ovo poglavlje sastavljeno je od ukupno 22 člana.

Član 2 - *Aktivno podmićivanje domaćih državnih službenika* – njime je utvrđeno da će svaka potpisnica usvojiti takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se ustanovilo kao krivično delo, prema njenom domaćem zakonodavstvu, kada je učinjeno namerno, obećanje, nuđenje ili davanje, od strane bilo kog lica, direktno ili indirektno, nezaslužene koristi bilo kom njenom državnim službeniku, za njega ili neko drugo lice, kako bi izvršilo ili se uzdržalo od vršenja svojih funkcija.

Član 3 - *Pasivno podmićivanje domaćih državnih službenika* – ovim članom data je preporuka da svaka potpisnica treba da usvoji takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se ustanovilo kao krivično delo, prema njenom domaćem zakonodavstvu, kada je učinjeno namerno, zahtevanje ili prihvatanje od strane bilo kog njenog državnog službenika, direktno ili indirektno,

nezaslužene koristi, za njega ili neko drugo lice, ili prihvatanje ponude ili obećanja takve koristi, kako bi izvršilo ili se uzdržalo od vršenja svojih funkcija.

Članovima 4, 5. i 6. predviđeno je da će svaka potpisnica usvojiti takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se preporuke koje se odnose na aktivno i pasivno podmićivanje domaćih državnih službenika primenile i onda kada je umešano lice koje je član domaće javne skupštine koja vrši zakonodavnu ili administrativnu vlast, državni službenik druge države ili lice koje je član neke javne skupštine koja vrši zakonodavnu ili administrativnu vlast u bilo kojoj drugoj državi.

Član 7 i član 8 - *Aktivno i pasivno podmićivanje u privatnom sektoru* – ovi članovi odnose se na aktivno i pasivno podmićivanje u privatnom sektoru.

Član 9 - *Podmićivanja službenika međunarodnih organizacija* – ovaj član određuje da će svaka potpisnica usvojiti takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se ustanovilo kao krivično delo, prema njenom domaćem zakonodavstvu aktivno ili pasivno podmićivanje, kada je umešan bilo koji službenik ili drugo lice zaposleno po ugovoru, u smislu propisa o zapošljavanju osoblja, bilo koje javne međunarodne ili nadnacionalne organizacije ili organa čiji je potpisnica član, i bilo koje lice, bez obzira da li je ili nije raspoređeno na to mesto, koje obavlja funkcije koje odgovaraju onim koje vrše takvi službenici ili zastupnici.

Član 10 - *Podmićivanje članova međunarodnih parlamentarnih skupština* – u ovom članu je navedeno da će svaka potpisnica usvojiti takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se ustanovilo kao krivično delo, prema njenom domaćem zakonodavstvu, podmićivanje kada su umešani članovi parlamentarnih skupština međunarodnih i nadnacionalnih organizacija kojih je potpisnica član.

Član 11 - *Podmićivanje sudija i službenika međunarodnih sudova* – ovaj član se odnosi na podmićivanje sudija i službenika međunarodnih sudova

Posebno značajne odredbe Konvencije sadržane su u članovima 12 i 13.

Član 12 - *Trgovina uticajem* – njime je određeno da će svaka potpisnica usvojiti takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se ustanovilo kao krivično delo, prema njenom domaćem zakonodavstvu, kada je učinjeno namerno, obećanje, davanje ili nuđenje, direktno ili indirektno, svake nezaslužene koristi bilo kome ko tvrdi ili potvrdi da može da izvrši neregularan uticaj na donošenje odluke nad domaćim i stranim državnim službenicima, članovima domaćih i stranih javnih skupština, službenicima međunarodnih organizacija, članovima međunarodnih parlamentarnih skupština ili sudijama i službenicima međunarodnih sudova, bez obzira da li je nezaslužena korist namenjena tom licu ili nekom drugom, samo ako je traženje, primanje ili prihvatanje ponude ili obećanja takve koristi, u vezi sa tim uticajem, bez obzira da li je uticaj izvršen ili ne i, bez obzira da li se pretpostavljenim uticajem postiže nameravani rezultat.

Član 13 - *Pranja novca* – ovaj član se tiče pranja novca koji je dobit od krivičnih dela korupcije i on sadrži odredbu o tome da će svaka potpisnica usvojiti takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se ustanovilo kao krivično delo, prema njenom domaćem zakonodavstvu, ponašanje navedeno u Konvenciji Saveta Evrope o pranju, traganju, zapleni i konfiskaciji dobiti od kriminala (ETC br. 141), član 6 st. 1. i 2, prema uslovima koji su tu navedeni, kada se predikatno krivično delo sastoji od bilo kog krivičnog dela ustanovljenog u skladu sa čl. 2. do 12. ove konvencije, ukoliko potpisnica nije izrazila rezervu ili dala izjavu u pogledu ovih krivičnih dela ili ne smatra takva krivična dela teškim u smislu svojih propisa o pranju novca.

Član 14 - *Krivična dela u računovodstvu* – ovaj član uređuje problematiku krivičnih dela u računovodstvu.

Član 15 - *Radnje saučesništva* – sadrži preporuke koje se odnose na obavezu potpisnica da sankcionišu radnje saučesništva.

Član 16 - *Imunitet* – ovim članom propisano je da odredbe Konvencije neće uticati na odredbe bilo kog ugovora, protokola ili statuta, kao ni njihovih izvršnih tekstova, koji se odnose na oduzimanje imuniteta.

Član 17 - *Pitanja jurisdikcije* – propisuje obavezu svake države potpisnice da usvoji takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se ustanovila jurisdikcija u odnosu na krivična dela ustanovljena u skladu sa čl. 2. do 14. ove konvencije kada je:

a) krivično delo u celini ili delimično učinjeno na njenoj teritoriji; b) učinilac njen državljanin, državni službenik ili član jedne od njenih domaćih javnih skupština; c) u krivično delo umešan jedan od državnih službenika ili članova domaćih javnih skupština ili službenika međunarode organizacije, članova međunarodne parlamentarne skupštine, sudija i službenika međunarodnog suda koji je istovremeno i njen državljanin. U ovom članu takođe je određeno da svaka država može, u trenutku potpisivanja ili prilikom deponovanja instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja, izjavom upućenom Generalnom sekretaru Saveta Evrope, izjaviti da zadržava pravo da ne primeni ili da, samo u određenim slučajevima i pod određenim uslovima, primeni pravila o jurisdikciji iz st. 1 b) i c) ovog člana ili bilo kog njegovog dela. Članom 17, takođe je određeno da ako je potpisnica iskoristila pravo na rezervu, ona će usvojiti mere koje mogu biti potrebne da bi ustanovila jurisdikciju nad krivičnim delima utvrđenim u skladu sa ovom konvencijom nad krivičnim delima utvrđenim u skladu sa ovom konvencijom, u slučajevima kada se navodni prestupnik nalazi na njenoj teritoriji i ona ga ne izručuje drugoj potpisnici, samo na osnovu njegovog državljanstva, nakon zahteva za izdavanjem, te da ova konvencija ne isključuje krivičnu jurisdikciju koju vrši potpisnica u skladu sa njenim nacionalnim zakonodavstvom.

Član 18 - *Odgovornost pravnog lica* – u ovom članu sadržane su preporuke koje se odnose se na obaveze svake potpisnice da usvoje takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se obezbedilo da pravna lica budu odgovorna zbog krivičnih dela aktivnog podmićivanja, trgovine uticajem i pranja novca ustanovljenih u skladu sa ovom konvencijom, koja su učinjena u njihovu korist od strane bilo kog fizičkog lica, koje deluje pojedinačno ili kao deo nekog organa tog pravnog lica, koje ima vodeću poziciju unutar tog pravnog lica, na osnovu: punomoćja da predstavlja to pravno lice; ili ovlašćenja da donosi odluke u ime tog pravnog lica; ili ovlašćenja da vrši kontrolu unutar tog pravnog lica; kao i zbog umešanosti takvog fizičkog lica kao pomagača ili podstrekača u pomenutim krivičnim delima.

Član 19 - *Sankcije i mere* – ovaj član utvrđuje preporuke za potpisnice da za krivična dela utvrđena Konvencijom u svojim zakonodavstvima obezbede proporcionalne i odgovarajuće sankcije i mere, uključujući, kada su učinioci fizička lica, kazne koje podrazumevaju lišavanje slobode za koje se može odobriti izdavanje, a kada su u pitanju pravna lica da sankcije moraju biti delotvorne, proporcionalne i odgovarajuće krivične ili nekrivične sankcije, uključujući novčane sankcije, te preporuku da svaka potpisnica treba da usvoji takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se omogućila konfiskacija ili na drugi način lišavanje prava svojine na sredstvima i prihodima od krivičnih dela ustanovljenih u skladu sa ovom konvencijom, ili na imovini čija vrednost odgovara tim prihodima.

Član 20 - *Specijalizovani organi* – sa aspekta rada Agencije za sprečavanje korupcije posebno je značajan član 20, koji utvrđuje obavezu potpisnica da usvoji takve mere koje mogu biti neophodne da bi se obezbedilo da lica ili entiteti budu specijalizovani u borbi protiv korupcije, da ti organi imaju neophodnu nezavisnost u skladu sa osnovnim principima pravnog sistema države potpisnice, kako bi mogli efikasno da vrše svoje funkcije bez nepotrebnih pritisaka, te da svaka potpisnica obezbedi da osoblju takvih entiteta bude pružena adekvatna obuka i finansijska sredstva za obavljanje njihovih zadataka.

Član 21 - *Saradnja sa nacionalnim organima i njihova međusobna saradnja* – ovim članom određeno je da će svaka potpisnica usvojiti takve mere koje mogu biti neophodne da bi se obezbedilo da državni organi, kao i svi državni službenici, saraduju, u skladu sa nacionalnim zakonima, sa onim organima koji su odgovorni za istragu i gonjenje krivičnih dela.

Član 22 - *Zaštita saradnika pravde i svedoka* – u odrebama ovog člana sadržane su preporuke potpisnicama za donošenje takvih zakonskih mera koje su usmerene na zaštitu navedenih lica.

Član 23 - *Mere za olakšanje prikupljanja dokaza i konfiskacije dobiti* – ovaj član Konvencije utvrđuje mere za olakšanje prikupljanja dokaza i konfiskacije dobit tako što preporučuje da svaka potpisnica usvoji takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne, uključujući one koje dozvoljavaju upotrebu specijalnih istražnih tehnika, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, da bi se omogućilo olakšano prikupljanje dokaza vezanih za krivična dela ustanovljena Konvencijom i identifikovanje, ulaženje u trag, zamrzavanje i zaplena instrumenata i dobiti od korupcije, ili imovine čija vrednost odgovara toj dobiti; da svaka potpisnica usvoji takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da bi se ovlastili njeni sudovi ili drugi nadležni organi da mogu da nareda da bankarska, finansijska ili komercijalna evidencija bude stavljena na raspolaganje ili da bude zaplenjena, kako bi se obavile aktivnosti prikupljanja dokaza ili konfiskacije dobiti, te da bankarska tajna neće biti prepreka navedenim merama.

Poglavlje III - Nadgledanje sprovođenja

Član 24 - *Grupa država protiv korupcije (GRECO)*¹ – ovaj član definiše grupu država protiv korupcije (GRECO), kao organ koji će nadgledati kako države potpisnice sprovede ovu Konvenciju.

Poglavlje IV - Međunarodna saradnja

Ovo poglavlje sadrži ukupno 7 članova, koji su posvećeni raznim pitanjima i aspektima međunarodne saradnje potpisnica Konvencije.

Član 25 - *Opšti principi i mere za međunarodnu saradnju* – ovim članom Konvencije uređeni su opšti principi i mere za međunarodnu saradnju, prema kojima države potpisnice će međusobno saradivati, u skladu sa odredbama odgovarajućih međunarodnih instrumenata o međunarodnoj saradnji u krivičnim pitanjima, ili sporazuma o kojima su se saglasile na osnovu jednoobraznog ili recipročnog zakonodavstva, i u skladu sa svojim nacionalnim zakonima, u najvećoj mogućoj meri radi istraga i krivičnih gonjenja krivičnih dela ustanovljenih u skladu sa ovom konvencijom, dok će se odredbe ovog poglavlja primenjivati kada između država potpisnica ne postoji nijedan međunarodni instrument ili sporazum, ili ako su povoljnije od uspostavljenih instrumenata saradnje.

Član 26 - *Uzajamnu pomoć* – ovaj član se odnosi na uzajamnu pomoć država potpisnica i njime se potpisnice obavezuju da jedna drugoj pruže, u najvećoj mogućoj meri uzajamnu pomoć tako što će blagovremeno postupati po zahtevima organa koji, u skladu sa svojim domaćim zakonima, imaju ovlašćenje da vrše istragu ili gone zbog krivičnih dela ustanovljenih u skladu sa ovom konvencijom, s tim da uzajamna pravna pomoć može biti odbijena ukoliko zamoljena država veruje da bi ispunjavanje zahteva bilo na štetu njenih osnovnih interesa, nacionalnog suvereniteta, nacionalne bezbednosti ili javnog reda. Navedenim članom određeno je da se potpisnice neće pozivati na bankarsku tajnu kao osnov za odbijanje saradnje. Gde je tako propisano domaćim zakonima,

¹Grupa država protiv korupcije (GRECO), telo za praćenje borbe protiv korupcije Saveta Evrope sa sedištem u Strazburu, uspostavljeno 1999. godine, kao prošireni delimični sporazum 17 država članica Saveta Evrope. Takođe je otvoreno za pristup neevropskim državama.

potpisnica može da traži da zahtev za saradnjom koji bi uključivao ukidanje bankarske tajne bude odobren ili od strane sudije ili drugog pravosudnog organa, uključujući javne tužioce, bilo kog od ovih organa vlasti koji rade u vezi sa krivičnim delima.

Član 27 - *Ekstradicija* – ovim članom uređeno je pitanje ekstradicije, pri čemu će se krivična dela ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom smatrati krivičnim delima za koja se odobrava izdavanje prema bilo kom ugovoru o ekstradiciji koji postoji između država potpisnica. Države potpisnice preuzimaju obavezu da ova dela predvide kao dela za koje je moguće izdavanje u bilo kom ugovoru o izdavanju koji će biti zaključen između njih. Ukoliko država potpisnica, koja uslovljava izdavanje postojanjem ugovora, dobije zahtev za izdavanje od druge potpisnice sa kojom nema ugovor o ekstradiciji, ona može ovu konvenciju smatrati pravnim osnovom za izdavanje u pogledu bilo kog krivičnog dela ustanovljenog prema ovoj konvenciji. Izdavanje će zavisiti od uslova predviđenih zakonom zamoljene države ili važećim ugovorom o ekstradiciji, uključujući razloge na osnovu kojih zamoljena država može da odbije izdavanje.

Član 28 - *Spontana komunikacija* – ovim članom Konvencije uređena je tzv. spontana komunikacija, koja podrazumeva takvo postupanje potpisnica pri kojem svaka potpisnica, ne remeteći sopstvenu istragu ili postupke, može, bez prethodnog zahteva, da pošalje drugoj državi potpisnici informacije o činjenicama, kada smatra da otkrivanje takvih informacija može da pomogne toj potpisnici u pokretanju ili obavljanju istraga ili postupaka vezanih za krivična dela ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom ili da može da dovede do zahteva od strane te potpisnice prema ovom poglavlju.

Član 29 - *Centralni organi* – ustanovljava obavezu potpisnica da odrede centralni organ, ili, ako je to moguće, nekoliko centralnih organa, koji će biti odgovorni za slanje i odgovaranje na zahteve koji budu podneti prema ovom poglavlju, i izvršenje takvih zahteva ili njihovo prenošenje nadležnim organima radi izvršenja. Svaka potpisnica će, u trenutku potpisivanja ili prilikom deponovanja svog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja, poslati Generalnom sekretaru Saveta Evrope imena i adrese organa koji su određeni za centralne.

Član 30 - *Direktna komunikacija* – uređuje proceduru direktne komunikacije između potpisnica Konvencije, koje mogu komunicirati ili direktno ili preko INTERPOL-a.

Član 31 - *Informacije* – ovim članom uređeno je da će zamoljena država blagovremeno obavestiti državu molilju o radnjama koje su preduzete po zahtevu u skladu sa ovim poglavljem i krajnjem rezultatu tih radnji. Zamoljena država će takođe blagovremeno obavestiti državu molilju o bilo kojim okolnostima zbog kojih nije moguće izvesti tražene radnje ili će u njihovom izvođenju najverovatnije kasniti.

Poglavlje V - Završne odredbe

Peto poglavlje sastoji se od 11 članova, koji se odnose na *potpisivanje i stupanje na snagu* (član 32); *pristupanje Konvenciji* (član 33); *teritorijalno važenje* (član 34); *odnos prema drugim konvencijama i sporazumima* (član 35); *izjave* (član 36); *rezerve* (član 37); *važenje i razmatranje izjava i rezervi* (član 38); *amandmane* (član 39); *rešavanje sporova* (član 40); *otkazivanje konvencije* (član 41); i *obaveštavanje* (član 42).

Konvencija je otvorena za potpisivanje državama članicama Saveta Evrope i državama koje nisu članice, a koje su učestvovala u njenoj izradi. Svaka država može, u bilo koje vreme, otkazati Konvenciju slanjem obaveštenja Generalnom sekretaru Saveta Evrope.

IIIa. Dodatni protokol uz Krivičnopravnu konvenciju

Sačinjen je radi dopune Krivičnopravne konvencije o korupciji 15. maja 2003. godine, u Strazburu, u originalu na engleskom i francuskom jeziku. Osim kratke preambule, sačinjen je od 14 članova, raspoređenih u tri poglavlja. Republika Srbija pristupila je Dodatnom protokolu 2007. godine, kad je Dodatni protokol i objavljen u „Sl. glasniku RS - Međunarodni ugovori”, br. 102/2007.

Poglavlje I - *Upotreba termina*

Ovo poglavlje sadrži član 1, u kojem je definisano da se termin „arbitar” tumači u skladu sa domaćim pravom država Strana ugovornica ovog protokola, ali, u svakom slučaju, označava osobu koja je, po osnovu sporazuma o arbitraži, pozvana da donese pravno obavezujuću odluku u sporu koji joj podnesu stranke sporazuma; da termin „sporazum o arbitraži” označava sporazum koji domaće pravo priznaje, u kome su se stranke saglasile da spor upute na odlučivanje arbitru; da se termin „porotnik” tumači u skladu sa domaćim pravom država strana ugovornica ovog protokola, ali, u svakom slučaju, označava osobu koja učestvuje kao neprofesionalni član zajedničkog tela, čija je dužnost da odluči o krivici optuženog u sudskom postupku. Ovim članom takođe je uređeno da u slučaju postupaka u kome učestvuje strani arbitar ili porotnik, država koja vodi postupak primenjuje pojam arbitra i porotnika ukoliko su usklađeni sa njenim domaćim pravom.

Poglavlje II - *Mere koje treba da se preduzmu na nacionalnom nivou*

Drugo poglavlje sačinjavaju odredbe članova 2 - 6 ovog dodatnog protokola. Članovi 2. i 3. Dodatnog protokola odnose se na aktivno i pasivno podmićivanje domaćih arbitara. Njima je utvrđeno da svaka Strana ugovornica treba da usvoji takve zakonodavne i druge mere, neophodne da bi se kao krivično delo u domaćem pravu propisalo, kada je učinjeno sa namerom, obećanje, nuđenje ili davanje od strane bilo kog lica, direktno ili indirektno, svake nezaslužene koristi arbitru koji vrši svoju funkciju po domaćem pravu o arbitraži (član 2), odnosno zahtrevanje ili prihvatanje takve koristi od strane arbitra (član 3), za sebe ili drugog, kako bi nešto učinio ili propustio da učini u vršenju svoje funkcije. U članovima 4 - 6 predviđeno je da svaka Strana ugovornica treba da usvoji iste mere i da bi se kao krivično delo u domaćem pravu propisale navedene radnje kada je umešan arbitar koji vrši svoju funkciju po nacionalnom pravu o arbitraži bilo koje druge države ili bilo koje lice koje vrši dužnost porotnika u njenom pravosudnom sistemu ili u pravosudnom sistemu druge države.

Poglavlje III - *Praćenje sprovođenja i završne odredbe*

Ovo poglavlje sadrži odredbe čl. 7 do 14. Dodatnog protokola.

Član 7 - *Praćenje sprovođenja* – ovim članom je određeno da Grupa država protiv korupcije (GRECO) nadgleda kako Strane ugovornice sprovode ovaj protokol.

Član 8 - *Odnos Dodatnog protokola prema Konvenciji* – ovim članom određeno je da se među državama Stranama ugovornicama odredbe čl. 2 - 6 ovog protokola smatraju dodatnim članovima Konvencije, te da se odredbe Konvencije primenjuju u meri u kojoj su usklađene sa odredbama ovog protokola.

Član 9 - *Procedure davanja izjava i stavljanja rezervi* – odredbama ovog člana Dodatnog protokola uređene su procedure davanja izjava i stavljanja rezervi u vezi sa tim protokolom.

Član 10 - *Procedure u vezi sa potpisivanjem i stupanjem* – ovim članom uređene procedure u vezi sa potpisivanjem i stupanjem na snagu Dodatnog protokola.

Član 11 - *Pristupanje* – ovaj član reguliše pristupanje Protokolu.

Član 12 - *Teritorijalna primena* – ovaj član uređuje teritorijalnu primenu.

Član 13 - *Otkazivanje* – ovim članom definisana je mogućnost svake Strane ugovornice da, u bilo koje vreme, otkáže ovaj protokol slanjem obaveštenja generalnom sekretaru Saveta Evrope.

Član 14 - *Obaveštavanje* – ovaj član Dodatnog protokola odnosi se na obaveštavanje strana ugovornica o svim informacijama vezanim za pristupanje, rezerve i primenu Dodatnog protokola i obavezu obaveštavanja uspostavlja na strani generalnog sekretara Saveta Evrope.

IV GRAĐANSKOPRAVNA KONVENCIJA O KORUPCIJI

Sačinjena je 4. novembra 1999. godine u Strazburu, u originalu na francuskom i engleskom jeziku. Ova Konvencija potvrđena je u Narodnoj skupštini Republike Srbije 2007. godine, kada je i objavljena u „Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori”, br. 102/2007.

Strane potpisnice su u Preambuli ove konvencije, pored ostalog, navele da su Konvenciju sačinile, priznajući nepovoljne finansijske posledice koje korupcija ima po pojedince, preduzeća i države, kao i međunarodne institucije, a uverene u značaj građanskog prava u doprinosu borbi protiv korupcije, naročito u omogućavanju dobijanja pravične naknade licima koja su pretrpela štetu.

Osim Preambule ova konvencija ima ukupno 23 člana, razvrstana u tri poglavlja.

Poglavlje I - *Mere koje treba da se preduzmu na nacionalnom nivou*

Poglavlje sadrži sledeće članove:

Član 1 - *Svrha* – obavezuje svaku stranu ugovornicu da obezbedi u domaćem pravu delotvorna pravna sredstva licima koja su pretrpela štetu kao posledicu koruptivnih radnji, koja bi im omogućila da brane svoja prava i interese, uključujući mogućnost dobijanja naknade štete.

Član 2 - *Definicija korupcije* – za potrebe ove konvencije, „korupcija” označava zahtevanje, nuđenje, davanje ili primanje, direktno ili indirektno, mita ili bilo koje nezaslužene koristi ili njeno stavljanje u izgled, koje remeti pravilno obavljanje bilo koje dužnosti ili ponašanje koje se traži od primaoca mita, nezaslužene koristi ili koristi koja se stavlja u izgled.

Član 3 - *Naknada štete* – ovaj član nalaže da svaka strana ugovornica treba da obezbedi u domaćem pravu da lica koja su pretrpela štetu kao posledicu korupcije, imaju pravo na pokretanje postupka radi dobijanja pune naknade za štetu, koja može da obuhvati materijalnu štetu, izmaklu dobit ili nematerijalnu štetu.

Član 4 - *Princip odgovornosti* – princip odgovornosti definisan je odredbama ovog člana Konvencije tako da svaka strana ugovornica, kako bi se šteta nadoknadila, treba da obezbedi u domaćem pravu da prethodno budu ispunjeni sledeći uslovi: (i) da je tuženi izvršio ili odobrio koruptivnu radnju ili da je propustio da preduzme razumne mere da spreči takvu radnju; (ii) da je tužilac pretrpeo štetu; i (iii) da postoji uzročna veza između radnje korupcije i štete. Svaka strana ugovornica, takođe, treba da obezbedi u domaćem pravu da, ukoliko je više tuženih odgovorno za štetu proisteklu iz iste koruptivne aktivnosti, takva lica budu solidarno odgovorna.

Član 5 - *Odgovornost države* – prema ovom članu svaka strana ugovornica treba da obezbedi u domaćem pravu odgovarajuće postupke, kako bi se licima koja su pretrpela štetu kao posledicu koruptivne radnje, izvršenu od strane njenih službenih lica u vršenju njihovih dužnosti, omogućilo da potražuju naknadu od države ili u slučaju da Strana ugovornica nije država, od njenih nadležnih organa.

Član 6 - *Podela odgovornosti* – ovim članom uređena je podeljena odgovornost tako što je svaka Strana ugovornica obavezana da obezbedi u domaćem pravu, uzimajući u obzir sve okolnosti, da naknada bude umanjena ili da se ne odobri, ukoliko je tužilac svojom greškom doprineo nastanku ili povećanju štete.

Član 7 - *Rokovi zastarelosti* – član 7. ove konvencije razmatra rokove zastarelosti i obavezuje strane ugovornice da svaka od njih obezbedi u domaćem pravu da postupci za naknadu štete zastarevaju u roku koji ne može da bude kraći od tri godine, od dana kada je oštećeni saznao ili osnovano mogao da sazna za štetu ili koruptivnu radnju i za identitet odgovornog lica. Takvi postupci

ne mogu da se pokrenu nakon isteka roka zastarelosti, koji ne može da bude kraći od deset godina od dana kada je koruptivna radnja izvršena.

Član 8 - *Valjanost ugovora* – ovaj član konvencije govori o valjanosti ugovora i njime je određeno da svaka strana ugovornica treba da obezbedi u domaćem pravu da svaki ugovor ili njegova odredba koja omogućuje korupciju, treba da se proglašeni ništavim, kao i da obezbedi u domaćem pravu mogućnost, da se sve ugovorne strane, čija je saglasnost dovedena u pitanje koruptivnom radnjom, obrate sudu, kako bi ugovor bio proglašen nevažećim, čime ne gube pravo na potraživanje naknade štete.

Član 9 - *Zaštita zaposlenih* – ovaj član propisuje da svaka strana ugovornica treba da obezbedi u domaćem pravu odgovarajuću zaštitu od bilo koje neopravdane sankcije protiv zaposlenih, koji imaju osnovanog razloga da sumnjaju u korupciju i koji, u dobroj veri, svoju sumnju prijave odgovornim licima ili organima.

Član 10 - *Izveštaji i revizija* – ovim članom propisano je da svaka strana ugovornica treba da preduzme, u svom domaćem pravu, sve neophodne mere da godišnji izveštaji preduzeća budu izrađeni jasno i da daju tačan i verodostojan prikaz finansijskog poslovanja tog preduzeća. U cilju sprečavanja koruptivnih radnji treba da obezbedi u domaćem pravu da revizori potvrđuju da je godišnji izveštaj o finansijskom poslovanju preduzeća tačan i da predstavlja verodostojan prikaz finansijskog poslovanja tog preduzeća.

Član 11 - *Pribavljanje je dokaza* – predviđa da svaka strana ugovornica treba da obezbedi u domaćem pravu delotvorne načine pribavljanja dokaza u građanskim postupcima, koji proizlaze iz koruptivnih radnji.

Član 12 - *Privremene mere* – određuje da svaka strana ugovornica treba da obezbedi u domaćem pravu da sud izda naloge neophodne da se zaštite prava i interesi stranaka u građanskim postupcima, koji proizilaze iz koruptivnih radnji.

Poglavlje II - Međunarodna saradnja i nadzor nad sprovođenjem

Član 13 - *Efikasna saradnja* – ovaj član koji se tiče međunarodne saradnje, određuje da strane ugovornice efikasno sarađuju u stvarima koje se odnose na građanske postupke u slučajevima korupcije, naročito u vezi sa dostavom dokumenata, pribavljanjem dokaza u inostranstvu, nadležnošću, priznavanjem i izvršenjem stranih presuda i troškovima postupka, u skladu sa odredbama relevantnih međunarodnih instrumenata o međunarodnoj saradnji u građanskim i privrednim stvarima čije su strane ugovornice, kao i u skladu sa domaćim pravom.

Član 14 - *Nadzor* – ovim članom utvrđuje se da sprovođenje ove konvencije nadgleda Grupa država protiv korupcije (GRECO).

Poglavlje III - Završne odredbe

Ovo poglavlje sadrži odredbe koje se odnose na *potpisivanje i stupanje na snagu, pristupanje Konvenciji, zabranu stavljanja rezerve strana ugovornica na bilo koji član Konvencije, teritorijalnu primenu, odnos prema drugim instrumentima i sporazumima* (određeno da ova konvencija ne utiče na prava i obaveze koje proizilaze iz međunarodnih multilateralnih instrumenata o određenim pitanjima, te da strane ugovornice Konvencije mogu međusobno da zaključe bilateralne ili multilateralne sporazume o stvarima koje reguliše ova konvencija, ne dirajući u načela i ciljeve ove

konvencije), *izmene* (izmene ove konvencije može da predloži bilo koja strana ugovornica, a svaka izmena koju neka Strana ugovornica predloži, dostavlja se Evropskom komitetu za pravnu saradnju - CDCJ, koji svoje mišljenje o predloženoj izmeni podnosi Komitetu ministara), *rešavanje sporova* (pregovorima između strana ugovornica uz obaveštavanje CDCJ), *otkazivanje i obaveštavanje*.

V ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Sasvim je sigurno da nije nužno posebno apostrofirati veliki značaj koji navedene konvencije imaju za koordinisanje sveobuhvatnog i multidisciplinarnog pristupa za efikasno sprečavanje i borbu protiv korupcije, imajući u vidu da je sprečavanje i iskorenjivanje korupcije odgovornost svih država. S obzirom na činjenicu da je sama korupcija odavno prešla granice svake pojedine države, tako je nužno da te granice pređe i dobro organizovana i na međunarodnom planu koordinisana i efikasno vođena borba protiv nje.

Značaj predstavljenih konvencija posebno je veliki u pogledu utvrđivanja međunarodnih standarda za suprotstavljanje korupciji ispod kojih države potpisnice ne mogu ići, a da ne ugroze uspeh u borbi protiv korupcije, u pogledu preciziranja obaveza država potpisnica u vezi sa postupanjem kod najznačajnijih krivičnih dela korupcije (pranje novca, trgovina uticajem, primanje i davanje mita...), u pogledu obuhvata nosilaca javnih funkcija koji su obuhvaćeni konvencijama (ne samo nosioci javnih funkcija u domaćem političko-pravnom sistemu, već i nosioci javnih funkcija u drugim državama potpisnicama, kao i u nomenklaturama međunarodnih organizacija, kao i zbog davanja preporuka za prevazilaženje prepreka domaćeg prava koje blokiraju nesmetanu međunarodnu saradnju (npr. preporuka UNCAC u vezi sa bankarskom tajnom).

Sa aspekta efikasnog rada Agencije za sprečavanje korupcije naročito su značajne odredbe konvencija koje se tiču uspostavljanja specijalizovanih tela za borbu protiv korupcije i obezbeđivanja njihove samostalnosti i nezavisnosti, infrastrukturne podrške (obuka kadrova, finansijska sredstva za rad) i profesionalne efikasnosti.

Za sprečavanje korupcije kod nas, posebno je značajno što je Republika Srbija standarde uspostavljene navedenim konvencijama i dodatnim protokolom u potpunosti implementirala u svojim zakonskim propisima (Krivični zakonik, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma, Zakon o sprečavanju korupcije, Zakon o finansiranju političkih aktivnosti i dr.).